

TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTELERİN İŞLETME İKTİSAT VE KAMU YÖNETİMİ PROGRAMLARINDA ÇEVRE EĞİTİMİNİN VERİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

*Arş. Gör. Tuba BEKİŞ**

*Doç. Dr. Ahmet ERGÜLEN**

*Arş. Gör. Arzum BÜYÜKKEKLİK**

ÖZET

İşletmelerde ve kamu kurumlarında orta ve üst düzey yöneticiler olarak görev yapması beklenen işletme, iktisat ve kamu yönetimi lisans programları mezunlarının işletmelerin ve kamu kurumlarının sebep olabilecekleri çevre sorunlarına daha sistematik bakabilmeleri ve ilgili yasal düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bu açıdan işletme, iktisat ve kamu yönetimi lisans programlarının ders planlarında çevre içerikli derslerin bulunması çevre sorunlarının giderilmesi yönünden önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı Türkiye'deki Üniversitelerin işletme, iktisat ve kamu yönetimi lisans programlarında çevre içerikli derslerin verilme düzeyini tespit etmektir. Üniversitelerin Web sayfaları üzerinden yapılan taramalar sonucunda işletme, iktisat ve kamu yönetimi lisans programlarında çevrenin korunması, doğal kaynaklar ve çevre ekonomisi, çevre yönetim sistemleri, çevresel etki değerlendirme, temiz üretim teknolojileri, Türkiye'nin çevre sorunları gibi çevre içerikli derslerin verilme düzeyleri araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre üniversitelerin işletme lisans programında çevre içerikli derslerin verilme düzeyi yaklaşık %10, iktisat lisans programında %41, kamu yönetimi lisans programında ise yaklaşık %30'dur. Bu çalışmanın hem daha önce böyle bir çalışmanın yapılmamış olması yönünden Türkçe ve yabancı literatüre katkı sağlaması hem de Türkiye'deki söz konusu lisans programlarının

* Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü

çevre sorunlarının giderilmesi yönündeki çabaları açısından üniversitelere bilgi sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevre Eğitimi, İşletme Lisans Programları, İktisat Lisans Programları, Kamu Yönetimi Lisans Programları.

ABSTRACT

The graduates of business, economics and public management programmes who are expected to perform as middle and top managers of all kind of institutions should tend environmental problems and they should have necessary information about related legal arrangements. In this regard, to contribute to solve environmental problems there should be environment related courses in course plans of business, economics and public management undergraduate programmes.

The aim of this study is to determine the levels of environment related courses at business, economics and public management programmes of Turkish Universities. It is searched the levels of environment related courses such as environmental protection, natural resources and environmental economy, environmental management systems, environmental impact assessment, clean protection technologies, environmental problems of Turkey by scanning websites of universities.

According to the findings, the level of environment related courses at business undergraduate programmes is approximately %10, at economics undergraduate programmes is approximately %41 and at public management undergraduate programmes is approximately %30. There is no this kind of study before, so this study is expected to contribute to Turkish and foreign literature and to provide necessary information to such programmes in terms of their efforts to solve environmental problems.

Key Words: Environmental Education, Business Undergraduate Programmes, Economics Undergraduate Programmes, Public Management Undergraduate Programmes.

I. GİRİŞ

Çağımızda kıt kaynak durumuna gelen çevrenin korunması, çevreye duyarlılık ve sürdürülebilir kalkınma tüm dünyada önemi artan konular haline gelmiştir. Tüm bu konuların önemini kavrayabilen ve çevre bilincine sahip bireylerin yetişmesi ise ancak iyi bir çevre eğitimi ile mümkün olabilmektedir. Çevre eğitiminin amacı, bireylere ve toplumlara çevrenin karmaşık içyapısını ve sorunlarını anlatmak, çevre ile ilgili olayları yakından izlemek, sağlıklı bir çevre oluşturmak, bireylerin kendi hak ve sorumluluklarının bilincine varmalarını ve çevre sorunlarının çözümünde bilinçli ve etkin katkıda bulunmalarını sağlamaktır¹.

Ülkemiz ilköğretim ve ortaöğretiminde hemen her sınıf düzeyinin müfredatında çevre bilinci ve korunmasına yönelik konular bulunmakla birlikte bu aşamalardaki eğitim daha çok öğrencilere doğa sevgisinin aşılması, doğayı kirletmenin ve bilinçsiz doğal kaynakların fazlaca tüketiminin getirdiği sorunların bilinmesine yöneliktir. Benzer şekilde, yüksek öğretim kurumlarının farklı disiplinlerinde okuyan öğrenciler çevre sorunları hakkında belli düzeyde birikimi olan amatör çevreci olarak veya mesleklerinde çevreye duyarlı uygulamalara yönelecek şekilde çevre konularında temel düzeyde de olsa eğitim almalıdırlar². Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin konuya bakışı, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan Türkiye Çevre Atlasının "Çevre Eğitimi" başlıklı kısmında şu şekilde ifade edilmektedir: "Çevre eğitiminin temel amacı toplumun tüm kesimlerinin çevre konusunda bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi, olumlu ve kalıcı davranış değişiklikleri kazandırılması ve bireylerin aktif katılımının sağlanmasıdır". Ayrıca bu atlasta yüksek öğretim kurumlarında çevre mühendisliği eğitimi dışında hukuk, iktisat, tıp ve diğer sosyal bilim dalları eğitiminde de çevre konularına önem verilmesi gerektiği ifade edilmektedir³.

¹ Recep İLERİ, "Çevre Eğitimi ve Katılımın Sağlanması", *Ekoloji*, 28, 1998, s.3.

² Age, s.5.

³ *Türkiye Çevre Atlası*, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı ÇED ve Planlama Müdürlüğü Çevre Envanteri Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2004, s.457.

İleri (1998)'ye göre yüksek öğretimin lisans düzeyi için çevre eğitiminin amacı, çevre mühendisliği veya çevre bilimleri eğitimi bölümü için profesyonel çevre bilimcilerin, farklı disiplinler için amatör çevrecilerin yetiştirilmesidir. Farklı disiplinlerdeki lisans öğrencilerinin alacakları çevre eğitimi ile çevre koruma bilinçlerinin geliştirilmesi ve gelecekte yapacakları mesleklerinde de çevrecilik alanına yönelik uygulamalar yapmaları sağlanabilecektir.

Çevre eğitimi sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmek için yapılan bir eğitimidir⁴. Sürdürülebilir kalkınmanın ekolojik, ekonomik ve toplumsal olmak üzere üç temel dayanağı bulunmaktadır⁵. Buna göre kalkınma, ekonomik açıdan insanların temel ihtiyaçlarını karşılayıcı ve toplumların refah düzeylerini yükseltici, toplumsal açıdan insanlığın istediği değerleri sağlayan ve yayan eşitlikçi demokratik sistemlerin bulunduğu, ekolojik açıdan da doğal sistem ve kaynakların önleyici yaklaşımlarla korunduğu ve nesiller arasında dengeli olarak planlandığı bir yapı olarak kabul edilmektedir. Bu üç dayanak uzlaşma içerisinde olduğunda sürdürülebilir kalkınmadan söz edilebilir.

Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonunun hazırladığı Ortak Geleceğimiz Raporu'nda sürdürülebilir kalkınmanın amaçlarından biri olarak da “karar almada çevre ve ekonomiyi birleştirmek” gösterilmektedir⁶. Kamu kurum ve kuruluşlarında ve ticari işletmelerde üniversitelerin işletme, iktisat ve kamu yönetimi programları lisans mezunlarının karar alma mekanizmalarında buldukları düşünüldüğünde, onlara verilen eğitimde “çevre ve sürdürülebilirlik” konularının yer almasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma için eğitimin karmaşık bir özelliği vardır. Bu eğitim için sadece analitik çözümler uygun değildir. Bu

⁴Ulviye, ÖZER, “Yüksek Öğretimde Çevre Eğitimi”, *Çevre Eğitimi Türk Çevre Vakfı Yayını*, 2007, s.7.

⁵Ann, DALE, Lenore, NEWMAN, “Sustainable Development Education and Literacy”, *International Journal of Sustainability in Higher Education*, Vol. 6, No. 4, 2005, p. 357.

⁶Özgül, KELEŞ, Sürdürülebilir Yaşama Yönelik Çevre Eğitim Aracı Olarak Ekolojik Ayak İzinin Uygulanması ve Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi İlköğretim Bilimleri Enstitüsü Fen Bilgisi Öğretmenliği Bilimdalı*, Ankara, 2007, s.32.

eğitim kişilerin analitik yeteneklerinin yanı sıra yaratıcılık, sosyal yetenekler ve özel iletişim becerilerinin artırılmasını da hedefler. Bu ise dinamik ve karşılıklı öğrenme sürecini gerektirmektedir⁷.

Sürdürülebilirlik, disiplinler arası eğitim⁸ ve disiplinler üstü çözüm süreci gerektirmektedir⁹. Geleneksel bir yaklaşımla verilen çevre eğitiminde öğrenciler, bilgilerini uygulamaya dökememekte, çözüm üretememektedirler. Bu sebeple “sürdürülebilir kalkınma” kavramı yalnızca teorik olarak bir dersin konusu olarak değil, tüm disiplinler tarafından temel alınan bir ilke olarak benimsenmeli, eğitim programlarının müfredatları buna göre hazırlanmalıdır.

Türkiye’de ilköğretim, ortaöğretim ve lise düzeyinde çevre ve sürdürülebilirlik eğitimi konusunda çalışmalar olmakla birlikte (Yeter, 2004; Ürey ve Alev, 2010; Ekici, 2005), bu konuda yükseköğretim düzeyinde yapılan araştırmalar çok daha azdır (Yılmaz vd, 2002; Demirkaya, 2006). Yükseköğretim düzeyindeki çalışmalardan Yılmaz vd. (2002) üniversite öğrencilerinin çevre kavramları ve sorunları konusundaki bilgilerini öğrencilere anket uygulayarak ölçmüşler ve bu konuda öneriler sunmuşlardır. Demirkaya (2006) ise Türkiye’deki Coğrafya programları içerisindeki çevre eğitiminin yerini kavramsal bir çalışma ile yorumlamıştır. Ayrıca üniversitelerin eğitim fakültelerinde okuyan öğrencilerin çevre kavramları ve sorunları konusundaki bilgi düzeylerini öğrenmeye yönelik çalışmalar (Yılmaz vd. 2002; Keleş, 2007) literatürde bulunmasına rağmen, üniversite lisans programları çerçevesinde “çevre” içerikli derslerin verilme düzeyleri ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır.

Yurtdışı literatürde ise çevre ve sürdürülebilirlik konularının derslere uygulanması ile ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Sammalisto ve Lindhqvist, 2008; Jua’rez-Na’jera vd, 2006; Crofton, 2000; Boyle, 1999; Serna vd, 2007; Quist vd, 2006; Zadorsky, 2006, Costa ve Scoble, 2006). Bu çalışmaların çoğu mühendislik fakültelerinde çevre içerikli derslerin verilmesiyle ilgili olup, söz

⁷ Gerald STEINER ve Alfred POSCH, “Higher Education for Sustainability by means of Transdisciplinary Case Studies: An Innovative Approach for Solving Complex, Real-World Problems”, *Journal of Cleanear Production*, 14, 2006, p.372.

⁸ Paola, GAZZOLA, “Trends in education in environmental assessment: a comparative analysis of European EA-related Master programmes”, *Impact Assessment and Project Appraisal*, 26(2), June 2008, p.156.

⁹ Gerald STEINER ve Alfred POSCH, age, 372.

konusu çalışmalarda çevre ve sürdürülebilirlik konularının üniversite düzeyinde derslere uygulanmasının bir ihtiyaç olduğuna vurgu yapılmış, bu uygulamaların çeşitli açılardan başarılı olduğu ve olumlu sonuçlar doğurduğu belirtilmiştir.

Ayrıca yabancı literatürde yapılan incelemelerde sürdürülebilirlik ile işletme eğitimi bütünlükten çalışmalara (Rusinko, 2010; Benn ve Martin, 2010) rastlanmasına rağmen fakültelerin işletme, iktisat ve kamu yönetimi lisans programlarında sürdürülebilirlik ile ilgili derslerin verilme düzeyini tespit etmeye yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır.

Bu çalışmada yabancı ve Türkçe literatürdeki bu boşluktan yola çıkılarak Türkiye'deki üniversitelerin işletme, iktisat ve kamu yönetimi lisans programlarındaki çevre içerikli derslerin verilme düzeyi araştırılmıştır.

II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

A) AMAÇ VE KISITLAR

Bu çalışmanın amacı Türkiye'deki üniversitelerin işletme, iktisat, kamu yönetimi lisans programlarındaki çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınmaya dair temel bilgileri içeren derslerin verilme düzeyini tespit etmektir. Çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınma, disiplinler arası bir yaklaşım olduğundan yüksek öğretimde ve özel olarak İşletme, İktisat, Kamu Yönetimi Lisans Programlarında bu alanlardaki temel bilgilerin ne düzeyde verildiği çalışmanın temel sorununu teşkil etmektedir.

Araştırmanın en temel kısıtı Türkiye'deki Devlet Üniversitelerinin İşletme, İktisat ve Kamu Yönetimi programlarıyla sınırlı tutulmuş olmasıdır. Üniversitelerin listesi Yüksek Öğrenim Kurumu'nun İnternet sitesinden alınmıştır¹⁰. YÖK'ün internet sitesinde bulunan ve Web sayfasına ulaşılabilen 94 devlet üniversitesi çalışma kapsamında incelenmiştir. Türkiye'deki vakıf üniversiteleri yapıları ve eğitim anlayışlarının devlet üniversitelerinden farklılıklar

¹⁰ http://www.yok.gov.tr/universiteler/uni_web.htm (15.01.2011).

göstermesi sebebiyle çalışmanın kapsamına alınmamıştır. Ayrıca, araştırma web sayfalarındaki taramalara dayalı olduğundan ve taramaların yapıldığı dönemde bazı yeni devlet üniversitelerinin web sayfaları henüz hazırlanmamış olduğundan veriler elde edilememiştir.

B) VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Araştırmanın verileri üniversitelerin kendi web sitelerinde ilgili programlara ait sayfalardan elde edilmiştir. Lisans programlarında ders planları/müfredatları/dersler ve içerikleri şeklindeki bağlantılardan her döneme ait derslere ve içeriklerine ulaşılmıştır. Her üniversitenin ilgili fakülte ve bölümlerinde varsa ders planları ve ders içerikleri kısımlarından yoksa ders programlarından dersler araştırılmıştır.

Üniversitelerin web sayfalarında taramalar Ocak-Şubat 2011 tarihleri arasında bölümlerin ders içerikleri ve ders planları üzerinden yapılmış; bazı üniversitelerin bölümlerinde 1. öğretim ve 2. öğretim için ayrı ders planı ve içerikleri sayfaları bulunmasına rağmen sadece 1. öğretimlerin ders plan ve içeriklerinin taranması yeterli kabul edilmiştir.

Ders planları ve içerikleri incelenirken sadece “çevre” kelimesinin geçtiği dersler temel alınmamış, sürdürülebilirlik, çevre kirliliği ve etkileri, çevre ile ilgili yasa ve yönetmelikler, mevzuatlar, atıklar, atık yönetimi gibi kavramların varlığı da araştırılmıştır. Ayrıca “çevre” kelimesi ile “doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik çevre de kastedildiğinden her “çevre” kelimesi geçen ders “çevre içerikli” olarak kabul edilmemiştir.

III. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bulguları aşağıda işletme, iktisat ve kamu yönetimi lisans programları için ayrı tablolar halinde verilmiştir.

Buna göre Tablo 1’de gösterildiği gibi araştırmanın yapıldığı 94 üniversiteden sadece 9 üniversitenin (yaklaşık %10) işletme lisans programında çevre içerikli derslere rastlanmıştır. Söz konusu lisans programlarındaki 13 dersten 6 tanesi (yaklaşık %50) seçmeli ders şeklinde verilmektedir. Taramalar sırasında bu derslerin içerikleri de

incelenmiş ve içeriklerin çoğunlukla birbirinden farklı olduğu, kimi derslerin temel düzeyde çevre konularını açıkladıkları (İşletme ve Çevre, Çevre Yönetimi gibi) kimi derslerin ise daha özellikli düzeyde bilgiler içerdiği görülmüştür (Çevre Muhasebesi, Doğal Kaynaklar Ekonomisi gibi).

Tablo 1. İşletme Lisans Programlarında “çevre” İçerikli Derslerin Verilme Düzeyi

Sayı	Fakültenin Adı	İşletme Lisans Programında Verilen Dersin Adı
1	ABANT İZZET BAYSAL ÜNİ. İ.İ.B.F.	Kurumsal Sürdürülebilirlik(s) Çevre ve Hukuk
2	DOKUZ EYLÜL ÜNİ. İ.İ.B.F.	Çevre ve Kalite Yönetimi Sistemleri
3	EGE ÜNİ. İ.İ.B.F.	Çevre ve Küresel Ekonomi(s) Çevre Yönetimi(s)
4	E. OSMANGAZI ÜNİ. İ.İ.B.F.	İşletme ve Çevre
5	HARRAN ÜNİ. İ.İ.B.F.	İşletme ve Çevre Politikaları(s)
6	İSTANBUL ÜNİ. S.B.F.	Sürdürülebilir Gelişme ve Çevre Yönetimi
7	MARMARA ÜNİ. İ.İ.B.F.	Çevre Muhasebesi Çevresel Pazarlama Alanında Güncel Konular
8	NAMIK KEMAL ÜNİ. İ.İ.B.F.	Doğal Kaynaklar Ekonomisi İşletmelerde Çevre Yönetim Sistemleri(s)
9	SAKARYA ÜNİ. İ.İ.B.F.	Çevre Muhasebesi(s)

s: Seçmeli Ders

Tablo 2’de gösterildiği gibi araştırmanın yapıldığı 94 üniversiteden 39 üniversitenin (yaklaşık % 41) iktisat lisans programında çevre içerikli derslere rastlanmıştır. Bu derslerin büyük çoğunluğu zorunlu dersler olup, genellikle “doğal kaynaklar ve çevre ekonomisi” başlığı altında verilen derslerdir. Bu anlamda iktisat lisans programlarında çevre ile ilgili derslere bakıldığında içerik konusunda genel bir benzerlik bulunduğu söylenebilir.

Tablo 2. İktisat Lisans Programlarında “çevre” İçerikli Derslerin Verilme Düzeyi

Sayı	Fakültenin Adı	İktisat Lisans Programında Verilen Dersin Adı
1	ABANT İZZET BAYSAL ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar ve Çevre Ekonomisi 2.Kent ve Çevre Ekonomisi
2	ADNAN MENDERES ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi
3	AFYON KOCATEPE ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi ve Politikası
4	ANKARA ÜNİ. S.B.F.	1.Doğal Kaynaklar ve Çevre
5	BOĞAZIÇI ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar ve Çevre Ekonomisi 2.Çevresel ve Ekolojik Ekonomi
6	BARTIN ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar Ekonomisi(s)
7	BAYBURT ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar Ekonomisi
8	BOZOK ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi
9	ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar ve Çevre Ekonomisi(s)
10	DICLE ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi(s)
11	DOKUZ EYLÜL ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar ve Çevre Ekonomisi(s)
12	DOKUZ EYLÜL ÜNİ. İŞLETME FAK.	1.Çevre ve Doğal Kaynaklar Ekonomisi 2.Çevresel Ekonomi(s)
13	EGE ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre İktisadi ve Politikası(s) 2. Sürdürülebilir İnsani Kalkınma(s)
14	ERCİYES ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi
15	E. OSMANGAZI ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.İşletme ve Çevre 2.Çevre Ekonomisi 3.Enerji Ekonomisi
16	GAZİ ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Büyüme Teorisi ve Çevre Ekonomisi
17	GAZİANTEP ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar Ekonomisi
18	GAZİOSMANPAŞA ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar Ekonomisi(s)
19	GİRESUN ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi ve ÇED 2.Doğal Kaynaklar Ekonomisi
20	GÜMÜŞHANE ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar Ekonomisi
21	HACETTEPE ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar ve Çevre Ekonomisi(i)
22	HARRAN ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi
23	HİTİT ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi(s)
24	İSTANBUL ÜNİ. İKTİSAT FAK.	1.Doğal Kaynaklar Ekonomisi (s) 2.Çevre Ekonomisi(s) 3.Doğal Kaynaklar ve Çevre Ekonomisi(s,i)
25	K. SÜTÇÜ İMAM ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar ve Çevre Ekonomisi
26	KARADENİZ TEKNİK ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar Ekonomisi(s)
27	MERSİN ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynak ve Çevre Ekonomisi
28	MUĞLA ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar ve Çevre Ekonomisi
29	NEVŞEHİR ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi
30	NIĞDE ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Enerji Ekonomisi(s) 2.Doğal Kaynaklar Ekonomisi(s) 3.Çevre Ekonomisi(s)
31	ONDOKUZ MAYIS ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi 2.Enerji Ekonomisi
32	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Doğal Kaynaklar Ekonomisi
33	PAMUKKALE ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi(s) 2.Çevre Sorunları ve Politikaları(s)
34	SAKARYA ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi(s)
35	ŞIRNAK ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi
36	ULUDAĞ ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.İşletmelerde Çevre Yön.Sis. ve ISO 14000
37	UŞAK ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi(s)
38	YILDIZ TEKNİK ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Ekonomisi 2.Enerji ve Doğal Kaynaklar Ekonomisi
39	Z. KARALMAS ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre ve Doğal Kaynaklar Ekonomisi(s)

Tablo 3'te gösterildiği gibi araştırmanın yapıldığı 94 üniversiteden 28 üniversitenin (yaklaşık % 30) kamu yönetimi lisans programlarında çevre içerikli derslere rastlanmıştır. Büyük kısmı zorunlu olan bu derslerin isimleri birbirlerinden farklı olsa da (Çevre ve Hukuk, Çevre Sorunları, Çevre Politikaları gibi) içeriklerinin büyük ölçüde aynı olduğu gözlenmiştir.

Tablo 3. Kamu Yönetimi Programlarında “çevre” İçerikli Derslerin Verilme Düzeyi

Sayı	Üniversitenin Adı	Kamu Yönetimi Lisans Programında Verilen Dersin Adı
1	ABANT İZZET BAYSAL ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre ve Hukuk 2.Çevre Politikası
2	AHI EVRAN ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Hukuku
3	ANKARA ÜNİ. S.B.F.	2.Çevre Sorunları 1.Çevresel Politikalar
4	ARDAHAN ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Kentleşme ve Çevre Sorunları
5	BALIKESİR ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Politikaları
6	BARTIN ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Kentleşme ve Çevre I/II 2.Çevre Sorunları ve Politikaları
7	Ç. ONSEKİZ MART ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Yönetimi ve Politikası 2.Çevre ve Siyaset(s) 3.Türkiye'nin Çevre Sorunları
8	Ç. KARATEKİN ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Sorunları ve Politikası 2.Kentleşme ve Çevre Araştırmaları(s)
9	DİCLE ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Sorunları ve Politikaları 2.Çevresel Etki Değerlemesi(s)
10	DOKUZ EYLÜL ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Yönetimi ve Politikası 2.Uluslararası Çevre Politikası
11	ERZİNCAN ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Sorunları ve Hukuku
12	GAZİ ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Hukuku 2.Çevre Sorunları
13	GAZİOSMANPAŞA ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Sorunları
14	HACETTEPE ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Kentleşme ve Çevre Politikaları
15	HARRAN ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Yönetimi
16	HİTİT ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Sorunları 1.Çevre Sorunları ve Politikaları
17	İNÖNÜ ÜNİ. İ.İ.B.F.	2.Çevresel Etki Değerlendirmesi(s) 3.Uluslararası Çevre Politikaları(s)
18	İSTANBUL ÜNİ. S.B.F.	1.Çevre Politikası ve Hukuku 2.Küresel Çevre Siyaseti(s)
19	K.SÜTÇÜ İMAM ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Sorunları 2.Çevre Hukuku
20	KARADENİZ TEKNİK ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Kentleşme ve Çevre Sorunları
21	KIRIKKALE ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Yönetimi
22	MERSİN ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Yönetimi
23	NİĞDE ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Politikası 2.Çevre Hukuku
24	SAKARYA ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Sorunları 1.Çevre Yönetimi
25	TRAKYA ÜNİ. İ.İ.B.F.	2.Çevre Hukuku(s) 3.Küresel Çevre Sorunları(s)
26	TUNCELİ ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Sorunları ve Politikaları 1.Çevre Bilimleri 2.Çevre Politikası
27	ULUDAĞ ÜNİ. İ.İ.B.F.	3.Doğal Kaynaklar Ekonomisi(s) 4.Küreselleşme ve Ekoloji(s) 5.İşletmelerde Çevre Yön.Sis.ve ISO 14000(s)
28	UŞAK ÜNİ. İ.İ.B.F.	1.Çevre Politikaları

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Önümüzdeki yıllarda çevre kirliliğinin doğanın taşıma kapasitesinin çok üzerinde artacağı yönündeki farkındalık, tüm dünyada sürdürülebilir kalkınma, çevrenin korunması ve çevreye duyarlılık konularına verilen önemi arttırmıştır. Dolayısıyla üniversite eğitimi alan bireylerin çevre eğitimi almadan mezun olmaları büyük bir eksiklik olarak kabul edilmektedir. Üniversitelerdeki çevre eğitiminin amacı bilgilendirme, bilinçlendirme, olumlu davranış değişiklikleri kazandırma ve kişilerin aktif katılımını sağlamaktır. Bireylere bu eğitimin verilmesi gelecekte kendilerini, çalıştıkları kurumları ve yaşadıkları toplumu etkileyecek olmasından dolayı çok önemlidir.

Bu önemden yola çıkarak yapılan bu araştırmada Türkiye'deki Üniversitelerin İşletme, İktisat ve Kamu Yönetimi lisans programlarında sürdürülebilir kalkınmanın da bir parçası olan çevre eğitimi ile ilgili derslerin ne düzeyde verildiği incelenmiştir. Üniversitelerin web sayfaları üzerinden yapılan taramalar sonucunda, genelde söz konusu lisans programlarında az sayıda üniversitenin ders planında çevre konusunu içeren derslere rastlanmıştır. Oysaki bu programlardan mezun olabilecek durumda bulunan öğrencilerin ileride görev alacakları pozisyonlar için sürdürülebilirlik ve çevre eğitimi üniversite düzeyinde almaları büyük önem taşımaktadır.

Günümüzde üretim yapan işletmelerin çevreyi kirleten kurumların başında geldiği düşünüldüğünde ileride bu kurumlarda yönetici pozisyonlarında görev alacak olan işletme, iktisat ve kamu yönetimi lisans programları öğrencilerinin özellikle de işletme lisans programı öğrencilerinin sürdürülebilirlik ve çevre konularında ayrıntılı bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Ancak yapılan çalışmada üniversitelerin çok azının işletme lisans programlarında çevre içerikli dersler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu derslerin içeriklerinin üniversitelere göre farklılık gösterdiği ve bazı üniversitelerde çok spesifik düzeyde verildiği tespit edilmiştir.

Bu tespitlere dayalı olarak, ülkemizde çevre içerikli dersler daha fazla üniversitenin işletme, iktisat ve kamu yönetimi lisans programlarında, özellikle de işletme lisans programlarında yer almalıdır. Ayrıca çevre eğitiminin amacına uygun olarak, öğrencilerin

evre ile ilgili bilgi edinebilmesi için öncelikle temel düzeyde evre eğitimi alması gerekmektedir. Bu amaçla üniversitelerin söz konusu lisans programlarının ders planlarında temel düzeyde evre içerikli bir ders bulunmalı, bu dersin isminin ve içeriğinin niversiteler arasında uygunluğu sağlanmalı, bölümlere uygun spesifik evre dersleri ise temel düzeydeki bu ders verildikten sonra programlarda ek olarak yer almalıdır.

Çalışmada ilgili fakültelerin dekanları, bölüm başkanları gibi yöneticileri, dersleri veren ğretim yeleri ve bu dersleri alan öğrenciler ile doğrudan görüşmeler yapılamadığından, öğrencilere verilen evre eğitiminin katkısı konusunda yeterli bilgi elde edilememiştir. Bu sebeple ilerideki çalışmalarda dersler ile ilgili karar alıcılarla görüşmeler yoluyla çıkarımlar yapılabileceği gibi, bu dersleri alan öğrenciler üzerinde anket çalışması yapılarak bu konuda daha fazla bilgiye ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

BENN, Suzanne, MARTIN, Andrew, “Learning and Change for Sustainability Reconsidered: A Role for Boundary Objects”, **Academy of Management Learning & Education**, Vol. 9, No. 3, 2010, 397–412.

BOYLE Carol, “Education, Sustainability and Cleaner Production”, **Journal of Cleaner Production**, 7, 1999, 83-87.

COSTA, Silvana, SCOBLE, Malcolm, “An Interdisciplinary Approach to Integrating Sustainability into Mining Engineering Education and Research”, **Journal of Cleaner Production**, 14, 2006, 366-373

CROFTON, Fiona S., “Educating for Sustainability: Opportunities in Undergraduate Engineering”, **Journal of Cleaner Production**, 8, 2000, 397-405

DALE, Ann, NEWMAN, Lenore, “Sustainable Development Education and Literacy”, **International Journal of Sustainability in Higher Education**, Vol. 6, No. 4, 2005, 352-362.

DEMİRKAYA, Hilmi, “Çevre Eğitiminin Türkiye’deki Coğrafya Programları İçerisindeki Yeri ve Çevre Eğitime Yönelik Yeni Yaklaşımlar”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 16, Sayı 1, 2006, 207-222.

EKİCİ, Gülay (2005), “Lise Öğrencilerinin Çevre Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi”, **Eğitim Araştırmaları** 18, s.71-83.

GAZZOLA, Paola, “Trends in education in environmental assessment: a comparative analysis of European EA-related Master programmes”, **Impact Assessment and Project Appraisal**, 26(2), June 2008, pp. 148–158.

İLERİ, Recep, “Çevre Eğitimi Ve Katılımın Sağlanması”, **Ekoloji**, 28, 1998, 3-9.

JUA´REZ-NA´JERA Margarita, DİELEMAN Hans ve Sylvie TURPİN-MARİON, “Sustainability in Mexican Higher Education: Towards a New Academic and Professional Culture”, **Journal of Cleaner Production**,14, 2006, 1028-1038.

KELEŞ, Özgül, Sürdürülebilir Yaşama Yönelik Çevre Eğitim Aracı Olarak Ekolojik Ayak İzinin Uygulanması ve Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, **Gazi Üniversitesi İlköğretim Bilimleri Enstitüsü Fen Bilgisi Öğretmenliği Bilimdalı**, Ankara, 2007.

ÖZER, Ulviye, “Yüksek Öğretimde Çevre Eğitimi”, **Çevre Eğitimi Türk Çevre Vakfı Yayını**, 2007, s.79–88.

QUIST, Jaco, RAMMELT, Crelis, OVERSCHIE, Mariette ve Gertjan de WERK, “Backcasting for Sustainability in Engineering Education: The Case of Delft University of Technology”, **Journal of Cleaner Production**, 2006, 868-876.

RUSINKO, Cathy A., “Integrating Sustainability in Management and Business Education: A Matrix Approach”, **Academy of Management Learning & Education**, Vol. 9, No. 3, 2010, 507–519.

SAMMALISTO, Kaisu ve LINDHQVIST Thomas, “Integration of Sustainability in Higher Education: A Study with International Perspectives”, **Innov High Educ**, 32, 2008, 221–233.

SERNA, J. Garcia, BARRINGTON L. Perez, COCERO, M.J., “New Trends for Design Towards Sustainability in Chemical Engineering: Green Engineering”, **Chemical Engineering Journal**, 133, 2007, 7-30

ŞİMŞEKLİ, Y., “Çevre Bilincinin Geliştirilmesine Yönelik Çevre Eğitimi Etkinliklerinde İlköğretim Okullarının Duyarlılığı”, **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 17 (1), 2004, 83–92.

Türkiye Çevre Atlası **T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı ÇED ve Planlama Müdürlüğü Çevre Envanteri Dairesi Başkanlığı**, Ankara, 2004

ÜREY, Mustafa ve ALEV, Nedim “A İlköğretim Okulunun Çevre Eğitimindeki Başarısının Nedenini İncelemeye Yönelik Bir Nitel Araştırma Örneği”, **Milli Eğitim**, 2010, 183–208.

YILMAZ, Ayhan, MORGİ, İnci, AKTUĞ, Pınar, GÖBEKLİ, İsmail, “Orta Öğretim ve Üniversite Öğrencilerinin Çevre, Çevre Kavramları ve Sorunları Konusundaki Bilgileri ve Öneriler”,

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22, 2002, 156–162.

ZADORSKY, William M., Education for sustainable development: Integration of Sustainable development into engineering education in Ukraine, **Clean Techn Environ Policy**, 8, 2006, 64-68